NATIONAAL
EXPERTISECENTRUM
TABAKSONTMOEDIGING
onderdeel van het Trimbos-instituut

September 2024

TIJDLIJN GESCHIEDENIS VAN DE TABAKSONTMOEDIGING

Achtergrond

De tabaksontmoediging in Nederland kent een lange geschiedenis. In 1948 werd in Nederland voor het eerst een verband gelegd tussen roken en longcarcinoom.[1] Rond 1975 werd echter in de Nederlandse politiek pas actie ondernomen, te beginnen met onderzoek naar hoe het rookprobleem het beste aangepakt kon worden.[2] Het duurde nog tot 1990 totdat de Tabakswet opgesteld werd en tot 2002 totdat deze Tabakswet werd gewijzigd, waardoor ze effectiever werd.[3] Sindsdien wordt de Tabakswet regelmatig aangescherpt met nieuwe maatregelen, in lijn met voortschrijdend inzicht over effectiviteit.

Deze ontwikkeling is nog lang niet klaar. De rookvrije samenleving komt slechts langzaam dichterbij. Nog steeds rookt 19% van de Nederlandse bevolking vanaf 18 jaar[4] en heeft 14% van de leerlingen van 12 t/m 16 de laatste maand gevapet.[5] Tabaksontmoediging is een proces van lange adem. Roken is extreem verslavend. Bovendien komt de tabaksindustrie steeds weer met nieuwe producten om wetten te omzeilen, mensen verslaafd te houden en jongeren nieuwsgierig te maken naar tabak en nicotine. Dit stelt continu nieuwe uitdagingen aan de overheid. De aandacht kan niet verslappen, want anders bestaat er een reëel risico dat het roken weer toeneemt, in plaats van afneemt.

Deze tijdlijn biedt een overzicht van belangrijke gebeurtenissen in het kader van tabaksontmoediging in Nederland. Alle mijlpalen met betrekking tot wet- en regelgeving zijn erin opgenomen. Op deze manier kan je zien hoe het Nederlands tabaksontmoedigingsbeleid zich historisch heeft ontwikkeld. Maatregelen en gebeurtenissen zijn ingedeeld volgens de MPOWER-indeling van de WHO.[6] Dit zijn effectieve maatregelen op landelijk niveau om het aantal rokende mensen naar beneden te krijgen. De MPOWER-maatregelen zijn: het monitoren van tabaksgebruik en preventiebeleid, het beschermen van mensen tegen tabaksrook, hulp bieden om te stoppen met tabaksgebruik, waarschuwen over de gevaren van tabak, een verbod op tabaksadvertenties, promotie en sponsorschap afdwingen, en het verhogen van accijns op tabak.

Methode

Deze tijdlijn bouwt voort op de eerder verschenen tijdlijn van Alliantie Nederland Rookvrij[7] en het boek Tobacco Control Policy in The Netherlands[8] waarin de geschiedenis van de Nederlandse tabaksontmoediging is beschreven tot 2018. Deze zijn beide als uitgangspunt gebruikt voor het kiezen van relevante gebeurtenissen. Daarvoor is ook gebruik gemaakt van bronnen van Gezondheidsfondsen voor Rookvrij[9] en van de overheid.[10] De overige evenementen en details zijn verkregen door het raadplegen van overheidswebsites en online krantenarchieven. Aankondigingen, rechtszaken en minimale accijnsverhogingen onder de tien procent zijn niet meegenomen in de tijdlijn.

Referenties

1. Wassink W. Ontstaansvoorwaarden voor longkanker. Ned Tijdschr Geneeskd. 1948;92(3732):42
2. Tweede kamervergadering. 103de Vergadering. 2 Sept. Published online 1976:5257-5260. https://repository.overheid.nl/frbr/sgd/19751976/0000193093/1/pdf/SGD_19751976_0000482.pdf
3. Evaluatie Tabaksontmoediging.; 2005. https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-22894-61-b1.pdf
4. CBS in samenwerking met het RIVM en het Trimbos-instituut.
6. WHO report on the global tobacco epidemic, 2023 Protect people from tobacco smoke fresh and alive. Published online 2023
7. Willemsen M. De Geschiedenis van Tabaksontmoediging in Nederland.; 2018. https://gezondheidsfondsenvoorrookvrij.nl/wp-content/uploads/2020/04/2018-Geschiedenis_Tabaksontmoediging-webversie.pdf
8. Willemsen M. Tobacco Control Policy in the Netherlands. (Fafard P, de Leeuw E, eds.). Palgrave Macmillan; 2018. https://

Gezondheidsenquête. Published online 2023. https://www.trimbos.nl/kennis/cijfers/roken/
5. Rombouts M, Morren K, van Dorsselaer S, Tuithof M, Monshouwer K. Peilstationsonderzoek Scholieren 2023. Vape, snus en waterpijp. https://cijfers.trimbos.nl/scholierenmonitor/vape-snus-en-waterpijp/samenvatting-vape-snus-waterpijp/. Geraadpleegd op: 20 augustus 2024. Trimbos-instituut, Utrecht
www.maastrichtuniversity.nl/sites/default/files/2023-03/boek_marc_willemsen_-_tobacco_control_policy_in_the_netherlands.pdf
9. Wat hebben we bereikt? Gezondheidsfondsen voor Rookvrij. Published 2024. Accessed June 13, 2024. https://gezondheidsfondsenvoorrookvrij.nl/wat-hebben-we-bereikt/
10. Rijksoverheid. Maatregelen overheid om roken te ontmoedigen. Accessed April 18, 2024. https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/roken/roken-ontmoedigen

TIJDSLIJN

LEGENDA

Sommige maatregelen hebben kleuren gekregen om duidelijk te maken onder welke MPOWER-categorie deze vallen.

- Monitoren
- Rookvrije omgeving
- Reclame verminderen
- Accijns verhogen
- Waarschuwen voor de gevaren van tabak
- Verkoopbeperkingen
- Productregulering
- Stoppen-met-rokenzorg

	1969	DOKTER LENZE MEINSMA (DIRECTEUR KWF) BRENGT 'ROKEN EN RISICO'S' UIT (HET ZOGENAAMDE 'RODE BOEKJE' VAN MEINSMA)
OPRICHTING STIVORO	1974	
	1974	OPRICHTING CAN (CLUB ACTIEVE NIETROKERS)
RAPPORT VAN DE GEZONDHEIDSRAAD 'MAATREGELEN TOT BEPERKING VAN ROKEN'	1975	
	1976	RAPPORT COMMISSIE MEULBLOK NAAR HET KABINET
START CONTINU ONDERZOEK ROOKGEWOONTEN	1978	

	1990	01-01-1990 **TABAKSWET TREEDT IN WERKING: ROOKVERBOD VOOR OPENBARE RUIMTEN**
01-01-1990 **RECLAMEVERBOD TV EN RADIO**	1990	
	1991	**WERELDBANK BESLUIT OM GEEN TABAKSPROJECTEN MEER TE ONDERSTEUNEN**
START ROKEN JEUGD MONITOR	1992	
	1992	**EU DIRECTIVE: VASTSTELLING MINIMUM ACCIJNSNIVEAUS (TAX HARMONISATIE)**
01-01-1995 **VERBOD OP RECLAME VIA BILLBOARDS**	1995	
	1995	01-11-1995 **TRANSAVIA EN MARTINAIR VERBIEDEN HET ROKEN OP AL HUN VLUCHTEN. KLM MAAKT DE MEERDERHEID VAN HAAR VLUCHTEN ROOKVRIJ**
01-01-1996 **VERBOD OP TABAKSRECLAME IN BIOSCOPEN**	1996	
	2000	**START PUBLIEK-PRIVATE ALLIANTIE 'STOPPEN MET ROKEN'**
23-12-2000 **CANADA: EERSTE GRAFISCHE WAARSCHUWINGEN TER WERELD**	2000	

2001

IJSLAND: EERSTE UITSTALVERBOD

18-07-2001

DE EU TABAKS PRODUCTRICHTLIJN (TPD-1; 2001/37/EC) GAAT IN WERKING

2001

2002

01-2002

START PARTNERSHIP STOPPEN MET ROKEN

01-05-2002

AANDUIDINGENBESLUIT GEWIJZIGDE GEZONDHEIDSWAARSCHUWINGEN VOLGENS EU NORMEN IN WERKING

2002

2002

17-07-2002

WIJZIGINGEN IN DE TABAKSWET GAAN GEFASEERD IN WERKING

11-2002

INTRODUCTIE VAN BESTUURLIJKE BOETES VANUIT DE KEURINGSDIENST VAN WAREN

2002

2002

07-11-2002

VERBOD OP ADVERTENTIES EN PROMOTIES VIA BILLBOARDS, DIRECTE MAIL EN INTERNET

01-01-2003

LEEFTIJDSGRENS NAAR 16 JAAR

2003

2003

01-01-2003

RECLAMEVERBOD VOOR GEPRINTE MEDIA

01-01-2003

VERKOOPVERBOD OP VERPAKKINGEN MET MINDER DAN 19 STUKS ROOKWAAR

2003

2003

01-01-2003

BESLUIT TABAKSAUTOMATEN. LEEFTIJDSVERIFICATIE VERPLICHT

01-01-2003

VERKOOPVERBOD IN OVERHEIDS-INSTELLINGEN EN OVERHEIDSBEDRIJVEN

2003

2003

30-09-2003

VERBOD OP 'MILD' EN 'LIGHT' TABAK

IERLAND: EERSTE LAND MET EEN ROOKVERBOD IN DE HORECA

2004

2004

EERSTE RICHTLIJN BEHANDELING TABAKSVERSLAVING

01-01-2004

VERKOOPVERBOD VAN SIGARETTEN DIE MEER DAN 10 MG TEER, 1 MG NICOTINE EN 10 MG KOOLMONOXIDE BEVATTEN

2004

2004

01-01-2004

ROOKVERBOD WERKPLEK

01-01-2004

ROOKVERBOD OPENBAAR VERVOER

2004

2004

01-02-2004

ACCIJNSVERHOGING

2005

27-02-2005

INWERKINGTREDING VAN HET FCTC VERDRAG VAN DE WHO VOOR NEDERLAND

2007

EERSTE ELEKTRONISCHE SIGARETTEN GEPRODUCEERD IN DE VS EN OP DE NEDERLANDSE MARKT GEÏNTRODUCEERD

2008

01-01-2008

ROOKVERBOD SCHIPHOL

2008

07-2008

ACCIJNSVERHOGING

2008

01-07-2008

ROOKVRIJE HORECA

2009

31-03-2009

OPRICHTING STICHTING ROOKPREVENTIE JEUGD

2009

12-2009

ZORGMODULE STOPPEN MET ROKEN

2011

01-01-2011

STOPPEN-MET-ROKEN VERGOED VIA ZIEKTEKOSTENVERZEKERING

2011

06-07-2011

ROKEN WEER TOEGESTAAN IN KLEINE CAFÉS

	2012	01-01-2012 **STOPPEN MET ROKEN ZORG TIJDELIJK NIET MEER VERGOED**
12-2012 **AUSTRALIË: EERSTE LAND MET NEUTRALE VERPAKKINGEN**	2012	
	2013	01-01-2013 **START NATIONAAL EXPERTISECENTRUM TABAKSONTMOEDIGING (NET)**
11-03-2013 **LANCERING VAN WEBSITE TABAKNEE.NL**	2013	
	2013	29-11-2013 **EERSTE CONGRES VAN HET NEDERLANDS NETWERK VOOR TABAKSONDERZOEK (NNVT)**
11-12-2013 **OPHEFFING STIVORO**	2013	
	2014	**PREVALENTIECIJFERS VOOR ROKEN ONDER VOLWASSENEN VANAF NU GEMETEN MET DE LEEFSTIJLMONITOR/GEZONDHEIDS-ENQUETE VAN HET CBS**
01-01-2014 **OPRICHTING ALLIANTIE NEDERLAND ROOKVRIJ (ANR)**	2014	
	2014	01-01-2014 **LEEFTIJDSGRENS VERKOOP TABAKSPRODUCTEN NAAR 18 JAAR**

10-2014

EERSTE STOPTOBER CAMPAGNE IN NEDERLAND

2014

2015

11-2015

START NATIONALE ROOKVRIJE GENERATIE CAMPAGNE

START MONITOR MIDDELENGEBRUIK EN ZWANGERSCHAP

2016

2016

20-05-2016

TABAKSWET WORDT 'TABAKS- EN ROOKWARENWET'

20-05-2016

EUROPESE TABAKSPRODUCTENRICHTLIJN 2014/40/EU (TPD-2) GAAT IN WERKING

2016

2016

20-05-2016

E-SIGARETTEN WORDEN ONDERDEEL VAN DE TABAKS- EN ROOKWARENWET

20-05-2016

SMAAKJESVERBOD GAAT IN WERKING

2016

2016

20-05-2016

MINIMAAL 20 STUKS SIGARETTEN PER PAKJE, MINIMAAL 30 GRAM PER PAKJE SHAG

20-05-2016

NIEUWE GEZONDHEIDSWAARSCHUWING OP ELK PAKJE

2016

2017

01-07-2017

ELEKTRONISCHE SIGARETTEN EN NAVULVER-PAKKINGEN ZONDER NICOTINE OPGENOMEN IN TABAKS- EN ROOKWARENWET

10-10-2017

ROOKVRIJE GENERATIE OPGENOMEN IN REGEERAKKOORD VAN KABINET RUTTE III

2017

2018

23-11-2018

NATIONAAL PREVENTIEAKKOORD (NPA) ONDERTEKEND DOOR VWS EN 30 MAAT-SCHAPPELIJKE ORGANISATIES

20-05-2019

SIGARETTEN EN SHAGTABAK TRACEERBAAR ('TRACK AND TRACE'-SYSTEEM)

2019

2020

ALLIANTIE NEDERLAND ROOKVRIJ WORDT 'NETWERK NEDERLAND ROOKVRIJ' (NNR)

01-01-2020

STOPPEN-MET-ROKENPROGRAMMA'S VALLEN NIET MEER ONDER HET EIGEN RISICO

2020

2020

22-01-2020

KRUIDVAT EN TREKPLEISTER STOPPEN MET DE VERKOOP VAN TABAK

01-04-2020

HANDHAVING VERBOD ROOKRUIMTEN CAFÉS EN RESTAURANTS

2020

2020

01-04-2020

SCHIPHOL AIRPORT SLUIT DE ROOKRUIMTEN

20-05-2020

VERBOD OP MENTHOLSMAAK

2020

2020

07-2020

ACCIJNSVERHOGING

01-07-2020

UITSTALVERBOD SUPERMARKTEN

2020

2020

01-07-2020

UITBREIDING ROOKVERBOD NAAR ALLE VORMEN VAN TABAK, INCLUSIEF E-SIGARETTEN MET EN ZONDER NICOTINE.

01-07-2020

STADIONS EREDIVISIE EN KEUKENKAMPIOENDIVISIE ROOKVRIJ

2020

2020

01-08-2020

ROOKVERBOD VOOR ALLE ONDERWIJSTERREINEN

10-2020

START 'PUUR ROOKVRIJ'

2020

2020

01-10-2020

NEUTRALE VERPAKKINGEN

01-10-2020

INWERKINGTREDING 'ILLICIT TRADE PROTOCOL' IN NEDERLAND

2020

2020

01-10-2020

TREINPERRONS ROOKVRIJ

01-01-2021

UITSTALVERBOD OVERIGE VERKOOPPUNTEN

2021

2021

01-07-2021

VERBOD ROOKRUIMTES IN (SEMI-)PUBLIEKE SECTOREN EN OPENBARE GEBOUWEN

03-07-2021

EU 'SINGLE-USE PLASTICS' (SUP)-RICHTLIJN

2021

01-11-2021

VERBOD OP VERKOOP VAN NICOTINEZAKJES MET MEER DAN 0,035 GRAM NICOTINE

01-01-2022

VERBOD ROOKRUIMTES IN ALLE SECTOREN

2022

01-01-2022

VERBOD SIGARETTENAUTOMATEN

01-07-2022

TABAK- EN ROOKWARENWET UITGEBREID NAAR VERHITTE TABAKSPRODUCTEN

2022

01-07-2022

STANDAARDUITERLIJK VAN DE SIGARET VASTGESTELD

01-07-2022

RECLAMEVERBOD VOOR SIGARETTEN OP WINKELRUITEN, IN DE ETALAGE OF OP DE BUITENMUREN VAN TABAKSWINKELS

2022

01-01-2023

SMAAKJESVERBOD E-SIGARETTEN

01-04-2023

ACCIJNSVERHOGING

2023

01-07-2023

	2023	VERBOD OP ONLINE VERKOOP
23-10-2023 **SMAAKJESVERBOD VOOR VERHITTE TABAKSPRODUCTEN**	2023	
	2024	01-01-2024 **VERBOD ONLINE VERKOOP OVERIGE ROOKWAREN**
01-04-2024 **ACCIJNSVERHOGING**	2024	
	2024	20-05-2024 **ANDERE TABAKSPRODUCTEN DAN SIGARETTEN EN SHAGTABAK MOETEN TRACEERBAAR ZIJN ('TRACK AND TRACE'-SYSTEEM)**
01-07-2024 **VERKOOPVERBOD IN SUPERMARKTEN EN HORECA**	2024	

EN NU VERDER...

Wil je meer weten over dit thema? Lees dan ook:

- Kerncijfers roken
- Notitie: Effectiviteit van Nederlands tabaksontmoedigingsbeleid
- Notitie: Prijsstrategieën van de tabaksindustrie om het effect van accijnsverhogingen te beïnvloeden

Wij gaan ook verder...
Ook de komende jaren gaan we door met het beschrijven van het huidige en toekomstige tabaksbeleid in Nederland. Wij publiceren met regelmaat factsheets over uiteenlopende thema's binnen tabaksontmoediging. Je kunt deze factsheets vinden op onze website via: trimbos.nl/webwinkel.

Heb je vragen over deze factsheet? Neem dan contact op met Judith Delemarre-Edens (jedens@trimbos.nl).

ROKEN Infolijn 0900-1995
€ 0,10/min + de kosten van je mobiele telefoon

Colofon

Auteurs: Judith Delemarre-Edens, Jeroen Bommelé en Marc Willemsen
Productnummer: TRI64-007
Deze factsheet is gemaakt in opdracht van het ministerie van VWS.